

DOI: 10.31866/2410-1311.39.2022.257637
УДК 130.2:001.89]:141

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ ГУМАНІЗМУ

Поплавський Михайло Михайлович

*Доктор педагогічних наук, професор,
ORCID: 0000-0002-8234-8064, e-mail: pomt20180326@gmail.com,
Київський національний університет культури і мистецтва,
вул. Є. Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133*

Для цитування:

Поплавський, М.М. (2022). Стан та перспективи культурологічних досліджень у контексті ідей гуманізму. *Питання культурології*, (39), 210-219. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.257637>.

Анотація

Мета статті — виявити особливості сучасних культурологічних досліджень та окреслити перспективи їх подальшого розвитку в контексті гуманістичного дискурсу XXI ст. Методологія дослідження. Застосовано принципи діалектичної методології (принцип всебічного розгляду предмета, принцип єдності історичного і логічного, принцип розвитку), системний та компаративний методи, що посприяли виявленню специфіки сучасних культурологічних досліджень, метод порівняльно-історичного аналізу, а також індуктивний і дедуктивний методи. Наукова новизна. Досліджено особливості та перспективи подальшого розвитку сучасної культурології в контексті процесу гуманізації; уточнено поняття «гуманізм» і розглянуто теоретичні розробки провідного неокласичного прагматика П. Курца, який посприяв становленню діяльності науковців, об'єднаних гуманістичним світоглядом; на основі розвитку нової гуманістичної парадигми сформульовано актуальні напрями культурологічних досліджень в Україні у XXI ст. Висновки. Сучасна культурологія, як і соціогуманітарні науки загалом, виконує найважливішу соціальну функцію — ліквідування, заповнення та компенсації світоглядних прогалин. Зі свого боку, джерелом культурологічних прогалин є негативна ідентичність, подолання якої можливе за рахунок гуманізації соціальних відносин засобами гуманітаризації пізнання і комунікації. Звернення до аналізу сучасних явищ культури доводить актуальність тем наукових досліджень, включення культурології в реалії сьогодення як важливого чинника формування нового гуманізму. Водночас наукові інтереси культурологів повинні охоплювати максимально широку сукупність явищ, процесів і тенденцій, що характеризують різноманітні аспекти культури в контексті гуманістичної парадигми.

Динаміка трансформаційних процесів суспільства XXI ст., зумовлених розвитком гуманістичних ідей, може стати предметом вивчення поколінням молодих учених. Подальший розвиток культурологічних досліджень у системі координат людських цінностей, споглядання загальнолюдського культурного простору і діалогу різних духовних традицій,

основи комунікаційних процесів сприятимуть посиленню соціальної стабільності, моральній реконструкції та консолідації, поширенню загальноприйнятих цінностей тощо.

Ключові слова: культурологічні дослідження, сучасна культурологія, гуманізм, культура, культурний простір

Вступ

Світова культура в сучасному світі отримала новий просторовий вимір, переживаючи своєрідний «гуманістичний культурний ренесанс» (П. Куртц), зумовлений трансформацією умов життя людини в суспільстві, зокрема зростанням значення права, освіти та інтелектуальних технологій, розширенням світогляду, підвищенням значення свободи совісті, а також гуманізації міжособистісних і соціальних відносин. Гуманізм у цьому модернізаційному процесі посилює свою присутність у культурі, все більшою мірою визначаючи духовне майбутнє людства. Як унікальний та ефективний інтегративний механізм формування базових цінностей і динаміки світової культури XXI ст. гуманізм виконує свою місію стратегічного патерну розуму і науки, світоглядного підґрунтя для освіти, виховання та просвітництва, інтелектуальної, моральної та правової основи демократичних процесів.

У цьому контексті надзвичайно актуалізується проблематика розвитку сучасної культурології відповідно до запитів і потреб гуманізму, враховуючи, що культурологічні дослідження є особливим видом інтелектуальної практики і важливим компонентом світової гуманізації.

Проблематика сучасного стану та перспектив розвитку різних галузей діяльності в контексті ідеї гуманізму актуалізується у працях вітчизняних дослідників, таких як Г. Балл, А. Головченко, В. Горський, А. Гелеш, В. Кремень, І. Родигіна, М. Черенков, М. Шумка, І. Шандрок та ін. Зокрема, крізь призму ідеї гуманізму окремі вітчизняні науковці розглядають і розвиток культурології. Так, наприклад, М. Шейко та Ю. Богуцький (2005) у монографії «Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації» наголошують на онтологічно доцільній переорієнтації подальшого розвитку культури, яка б була побудована на домінанті її гуманістичного спрямування як «підпорядкованості насамперед виробництву духовного світу людини як суб'єкта культури та гармонізації буття у світі, а не виробництву засобів природної та суспільної диктатури» (с. 509). О. Чеботаєва (2017) перспективу розвитку сучасної фундаментальної культурології вбачає «у створенні універсальної міждисциплінарної теорії на основі синтезу різних парадигмальних підходів стосовно сутності, структури, типології культури, соціокультурної динаміки» (с. 194). Перспективність застосування традиційних теоретико-методологічних підходів культурології аналізують В. Федь та С. Ликова (2017) у публікації «Методологічний апарат культурології та перспективи його застосування в розв'язанні проблеми культуротворчості». Означена проблематика розглядається й закордонними дослідниками, передусім представниками американської та європейської академічної школи (С. Холлом, Л. Гросбергом, І. Ягожевською та ін.).

Таким чином, очевидним є посилення інтересу вчених до проблематики культурологічних досліджень крізь призму ідеї гуманізму. Водночас варто відзначити, що всі присвячені означеній темі дослідження теоретично не систематизовані й не

узагальнені, а отже, міра повноти і всебічності осмислення культурологічних досліджень у контексті гуманістичної ідеї лишається незадовільною. Вирішення цього завдання не лише можливе, а й необхідне, більше того — для таких досліджень є вагома джерельна база.

■ Мета статті

Мета статті — виявити особливості сучасних культурологічних досліджень та окреслити їх подальші перспективи в контексті гуманістичного дискурсу XXI ст.

■ Виклад матеріалу дослідження

Формування культурології як окремої комплексної соціально-гуманітарної науки є певним відображенням єдиної тенденції до інтегрування наукового знання про людську культуру. Її інституціоналізація — динамічний процес, суттєве посилення уваги до якого є специфічною характеристикою інтелектуально-наукової діяльності українського соціуму (Чеботаєва, 2017, с. 191). Справді, в Україні розвиток сучасної культурології багато в чому забезпечується системою вищої освіти — нове знання у цій галузі продукують передусім науковці, спеціалісти-культурологи, які здійснюють наукові дослідження в найрізноманітніших галузях культури з урахуванням пріоритетних напрямів її розвитку.

Поняття «гуманізм» має багато інтерпретацій. Так, Р. Шоек (Schoeck, 1990, с. 2) стверджує, що термін «гуманізм» початково вживався в дещо іншому значенні. Етимологічно він походить із першого десятиліття XIX ст., коли його використовували для означення класичних пошуків у протиставленні практичним природознавчим дослідженням (Kristeller, 1961, с. 9). Приміром, І. Кант (1968), відповідно до «людиноцентристського» підходу, стверджував, що людина має абсолютну цінність завдяки здібності мислити, відтак гуманізм — це «почуття добра відносно інших» (с. 327). Ф. Шиллер (Schiller, 1907) розглядав гуманізм як «вираження того, що є найвідміннішою новизною прагматичного руху» (с. 10), як найпростішу ідею «з філософських поглядів: це просто сприйняття того, що філософська проблема стосується людей, які прагнуть досягнути світ людського досвіду з допомогою ресурсів людського розуму» (с. 12–13). Сучасними істориками культури термін «гуманізм» зазвичай використовується для означення загальної наукової течії, що виникла в Італії доби Ренесансу і згодом поширилася європейськими країнами як історично зумовлена система поглядів, що розглядають людину як самодостатню цінність, розвиток якої за законами суспільної діяльності є необхідною умовою розвитку суспільства. Ключовими цінностями гуманізму деякі дослідники вважають справедливість, рівноправ'я та повагу до інших людей незалежно від їх соціального, інтелектуального або економічного статусу, акцентуючи на тому, що вони є логічним наслідком сприйняття людини як вищої цінності, самоцілі (Nemeth, 2018, с. 58).

Гуманізм «наблизився» до етики та політики завдяки теоретичним розробкам провідного неокласичного прагматика П. Куртца (Kurtz, 1983), у працях якого він постає як етична категорія, яка охоплює всіх, хто вірить у відділення церкви від держави, секуляризацію цінностей і думку, що мораль може ґрунтуватися на досвіді і роздумах. Для П. Куртца гуманізм є провідною темою в інтелектуальному та соціальному аспектах — вчений розвивав «неогуманізм» як єдиний, на

його думку, всеосяжний та найефективніший гуманізм. У «Неогуманістичній заяві» («A Neo-Humanist Statement», 2010) він виклав 16 принципів, заснованих на ідеї та цінностях, які «виражають оновлену впевненість у здатності людей вирішувати проблеми, з якими ми стикаємося, і підкорювати незвідані межі» (Kurtz, 1998, с. 5). Світський гуманізм, який має нередуктивну натуралістичну онтологію, взяту з наук, підлягає, як стверджує досліднику, ключовому епістемологічному принципу: методу дослідження, який робить акцент на розум та наукову об'єктивність (Kurtz, 1998, с. 5). За П. Куртцем, гуманізм є нередуктивною натуралістичною онтологією і світською етикою, що слугує практичним людським цілям відповідно до наукового образу світу (Višňovský, 2020, с. 3). Активно обстоюючи таку позицію, П. Куртц брав безпосередню участь у міжнародному гуманістичному русі просвітницьких та видавничих організацій: Американської ради зі світського гуманізму, Міжнародної академії гуманізму, Транснаціонального центру досліджень, які об'єднували науковців із гуманістичним світоглядом.

Отже, поняття «гуманізм» визначається по-різному й воно неоднаково інституціалізоване в наявних дослідженнях. Через внутрішню історію, що постійно змінюється, регулярні запозичення з інших культур та диференціацію всередині будь-якої даної, єдиної культури, використання терміна «гуманізм» є надзвичайно складним, динамічним і несталим. Утім, всі визначення гуманізму об'єднують віра в людину. Гуманізм — це динамічні спроби підкреслити спільні цінності та іноді приховані, але завжди глибинні зв'язки, які пов'язують людей і культури. Як феномен культури, гуманізм проявляється в галузі наукових досліджень, суспільній та освітній практиці, як спосіб життя та засіб культурної комунікації на рівні буденності. Гуманізм є унікальним світоглядним «ферментом», що створює цілісний простір культури з єдністю і багатоманіттям її ідей, цінностей, стилів життя, традицій та ідеалів. Маючи статус культури, гуманізм осмислено культивується як переконання і практика на соціальному та індивідуальному рівнях. Відтак, розглядаючи культуру як історично визначений рівень розвитку суспільства, творчих сил та здібностей людини, гуманізм можна визначити як квінтесенцію цієї культури, як світогляд, осередком якого є загальнолюдські фундаментальні цінності і провідні наукові методи їх засвоєння, розвитку та соціалізації. Закономірно, що гуманістична ідея про те, що світ повинен бути вибудований у свідомості людей, актуальна як ніколи. Проте реалізація цієї ідеї повинна бути адаптована до нових вимог часу, звідси і потреба в новому гуманізмі.

Новий гуманізм вимагає перегляду всіх сфер людського життя під кутом зору їх оптимального співвідношення з мораллю в межах єдиного гуманістичного алгоритму. Така настанова зумовлена глобалізаційними процесами і швидким розвитком інформаційних технологій, що, з одного боку, прискорило змішання народів та культур і розширило можливості для зближення та соціальної взаємодії, а з іншого — посилює непорозуміння та невдоволення з приводу зміни клімату та виснаження природних ресурсів. Цей новий контекст вимагає переосмислення умов взаєморозуміння та світобудови, актуалізуючи потребу у відродженні гуманістичних принципів, не лише врахування гуманістичних традицій, а й осмислення нових форм, стандартів, цінностей, взірців, критеріїв гуманізму. Наразі бути гуманістом означає адаптувати силу вікового послання до контурів сучасного світу» («A New Humanism for the 21st Century», 2014, с. 9). Гуманісти постулюють існування спільноти людей, яка пов'язує

кожну людину з усіма іншими — культури зі всього світу разом утворюють єдину людську цивілізацію, і це зумовлює необхідність заново відкрити для себе те, що може якнайкраще об'єднати людство. Основою для розвитку та процвітання суспільства є культура з усіма проявами розуму — через спілкування, вивчення мови та діалогу, через наукове співробітництво людство може розширити знання, відкрити для себе інші звичаї та «увійти в ідеальне місто розуму, знаючи про людяність, яка пов'язує всіх» («A New Humanism for the 21st Century», 2010, с. 9). Постійне оновлення джерел гуманізму та переосмислення глибокого сенсу культури представники нового гуманізму, зокрема І. Бокова, називають необхідними аспектами повноцінного життя людства («A New Humanism for the 21st Century», 2010, с. 10).

Як підхід, заснований на здатності людства до самовдосконалення за допомогою культури і науки, гуманізм за своєю природою є філософською категорією. Утім, звернення культурологічних досліджень до філософської традиції може розглядатися як один із варіантів розв'язання сучасних проблем розвитку культурологічного знання. Особливо, коли мовиться про різні форми прояву гуманістичних ідей в умовах сучасного глобалізаційного суспільства. Йдеться, зокрема, про мультикультуралізм, який актуалізує проблему взаємодії культур, а також питання ролі окремих культур у рамках мультикультурного суспільства, про міру та механізми їх впливу один на одного. Проблема мультикультурної взаємодії є важливим аспектом культурологічних досліджень. Зокрема, важливим є питання особливостей становлення та розвитку толерантної свідомості та мультикультуралізму загалом.

У теоретичному аналізі культури незалежно від предмета дослідження науковці звертаються до специфіки, механізмів і форм міжкультурної комунікації. Актуальність проблем міжкультурних комунікацій посилена саме глобалізацією як формою співіснування окремих етносів, країн та держав. Враховуючи можливість розгляду стану сучасного соціуму з огляду філософського сприйняття, такий підхід може розглядатися як необхідний компонент культурологічного аналізу, оскільки у ситуації, коли комунікативність сучасного соціального об'єкта стає його універсальною характеристикою, інститути культури не можуть функціонувати поза комунікативними потоками. У теоретичному дискурсі сучасної культурології ця категорія введена в систему наявних інструментаріїв досить фундаментально — через трактування суті міжкультурних комунікацій як певного діалогу, зазвичай чітко визначеного соціально, наприклад, усередині певного етносу, між кількома етносами та ін. Складність міжкультурних комунікацій полягає в тому, що вони є не лише формою інформаційного відображення, а й водночас формою збереження сенсоутворення свідомості. Як частина символічного всесвіту людини міжкультурні комунікації власним змістом відображають загальний стан культури, і в цьому аспекті їх можна розглядати як інструмент зміни культури, зокрема як критерій стану її основних інститутів. Врахування цієї характеристики міжкультурної комунікації є вочевидь необхідним у сучасних культурологічних дослідженнях, як і того, що взаємодія культур являє собою унікальне міжкультурне динамічне спілкування, що утворює складну цілісність, включно зі спрямуванням культури за власні межі та інтеріоризацію інокультурного явища, яка здійснює взаємний розвиток самотніх культур, кожна з яких зберігає власну єдність та цілісність, відкриту для інших культур у процесі становлення культури людства (Parekh, 2000, с. 143). Проте в сучасних культурологічних досліджен-

нях феномен міжкультурних комунікацій не зводиться до простої форми взаємодії компонентів культури, а, виходячи зі здатності витіснити стійкість та стабільність інформаційної адаптації суб'єкта, враховує його предметні трансформації.

Культурологія сьогодні активно розвивається як самостійна наука, що вимагає розвитку в синтезі аспектів розгляду її суб'єктного і об'єктного змісту. Утім, у сучасних практиках культурологічних досліджень переважає об'єктний аналіз явищ, що досліджуються, який передбачає проведення соціально-теоретичних узагальнень із метою виявлення їх стійких сенсів та значень. Здебільшого це пов'язано з виокремленням провідних культурологічних шкіл, дослідження яких орієнтовані на об'єктний розгляд культури — соціально-наукова культурологія, відповідно, визначається як один із головних напрямів. Його посилення ще наприкінці 2000-х рр. розглядалося як перспектива подальшого розвитку культурології (Чеботаєва, 2017, с. 193), а коло актуальних питань передусім включало особливості динамічного розвитку соціокультурних норм і традицій; дослідження механізмів і технологій культурно-психологічної консолідації; вивчення культурних «кодів» різноманітних соціальних, філософських, мистецьких, політичних та інших явищ; специфіку соціокультурної зумовленості поведінки людини, проблематику регіональної та національної культурної ідентичності та ін. (Богуцький, 2009, с. 10). Водночас відбувається актуалізація проблем буття людини в світі, відповідно, методи культурології не обмежуються побудовою теоретичних конструкцій, а орієнтовані на відтворення феноменів культури в їх онтологічній повноті та цілісності. Закономірно, що культурологічні дослідження, як стверджують американські науковці, — це проект не лише побудови політичної історії сучасності, а й радикально контекстуалістського способу уникнення відтворення тих універсалізмів і есенціалізмів, які зазвичай характеризують панівні практики виробництва знань і посприяли створенню тих відносин панування, нерівності і страждань, які прагне змінити культурологія. На думку Л. Гроссберга (Grossberg, 2006), культурні дослідження «прагнуть охопити складність та випадковість і уникнути багатоаспектності і форм редуцціонізму. Відповідно, будь-яка формація культурних досліджень повинна постійно осмислювати власну контекстуальність, питання, які вона ставить перед собою, і інструменти, які використовує у своїй роботі у відповідь на ці виклики. Інституційне життя є найбільш безпосереднім контекстом культурологічної діяльності і не може бути відділене від стосунків з іншими найближчими і концентричними контекстами соціального, політичного, економічного і культурного життя, тобто від усієї соціальної формації» (с. 28).

Важливість актуалізації суб'єктного змісту культурологічного знання наразі зумовлена необхідністю розширення погляду на культуру, осмислення її дуальності, що проявляється у пошуках і відкриттях нових ідей, які формують ціннісні орієнтири розвитку культури (це передбачає подолання стійких та звичних форм культури, посилює значущість суб'єктного знання, що характеризується неповторним та унікальним змістом), а також формуванням стійкого простору культури, що забезпечує актуалізацію кумулятивного змісту завдяки зверненню до всеосяжних універсальних сенсів, які виявляють причетність людини до цілого. У контексті специфіки нового гуманізму постає необхідність формування потенційного принципу дії культури, особливістю якого є встановлення тісних зв'язків між субстантивними та ад'єктивними характеристиками культури, що відповідають дійовому змісту

культури, та стійкого утворення самодостатніх сутностей, які формують об'єктний зміст культури. Отже, врахування суб'єктного аналізу явищ також є вкрай важливим у сучасних практиках культурологічних досліджень.

Культурологічна парадигма суспільного життя XXI ст. розглядає культуру базовою основою відтворення суспільного життя, що містить у собі коди, матриці та програми соціального відтворення. Рушійною силою прогресу є субкультурні утворення, а багатоманіття субкультур визначається як посилення і чинник соціального і суспільного прогресу. Культурологічна парадигма породжує і нові політичні стратегії, які включають у себе розвиток міжкультурної компетентності суб'єктів державного управління і планування, а також нового громадянського світогляду та ініціатив громадянського суспільства, які розглядали б інфраструктуру культури як частину інфраструктури, що забезпечує національний розвиток у цілому. Йдеться про питання оновлення та/або розширення форм діяльності в галузі культури з урахуванням найсучасніших теоретичних підходів та практичних кроків у галузі міжкультурних комунікацій і міжрелігійної пам'яті, збереження матеріального та нематеріального культурного спадку, підтримки багатоманіття форм культурного вираження та ін. Відтак актуальними в найближчій перспективі напрямами культурологічних досліджень є:

- ідентифікація сучасного гуманізму з метою уточнення конфігурації та взаємовідносин між самою гуманістичною парадигмою та іншими парадигмальними формами культури, наприклад, традиціоналізмом, неомодернізмом, постмодернізмом, постпостмодернізмом та ін.;
- науковий аналіз сучасного гуманізму, спрямований на виявлення культурної ситуації історичної доби, суттєвих структурних, класифікаційних і методологічних проблем для формування артикульованої й адекватної картини світової та вітчизняної соціокультурної динаміки XXI ст.;
- культурологічний дискурс духовних аспектів буття;
- культурна динаміка гуманізму, його внутрішні трансформації у світовому та національному цивілізаційному контексті;
- аналіз інноваційних трансформацій гуманізму як відображення змін фундаментальних ціннісних настанов у сучасній культурі;
- проблема мультикультурної взаємодії;
- дослідницька парадигма, орієнтована на розгляд проблем соціального устрою і пошуку їх можливого вирішення крізь призму гуманістичних концепцій.

Висновки

Сучасна культурологія, як і соціогуманітарні науки загалом, виконує найважливішу соціальну функцію — ліквідування, заповнення та компенсації світоглядних прогалів. Зі свого боку, джерелом культурологічних прогалів є негативна ідентичність, подолання якої можливе за рахунок гуманізації соціальних відносин засобами гуманітаризації пізнання і комунікації. Звернення до аналізу сучасних явищ культури доводить актуальність тем наукових досліджень, включення культурології в реалії сьогодення як важливого чинника формування нового гуманізму. Водночас наукові інтереси культурологів повинні охоплювати максимально широкую сукупність явищ, процесів і тенденцій, що характеризують різноманітні аспекти культури в контексті гуманістичної парадигми.

Динаміка трансформаційних процесів суспільства XXI ст., зумовлених розвитком гуманістичних ідей, може стати предметом вивчення поколінням молодих учених. Подальший розвиток культурологічних досліджень у системі координат людських цінностей, споглядання загальнолюдського культурного простору і діалогу різних духовних традицій, основи комунікаційних процесів сприятимуть посиленню соціальної стабільності, моральній реконструкції та консолідації, поширенню загальноприйнятих цінностей тощо.

■ Список використаних джерел

- Богущький, Ю. П. (2009). *Проблеми історичної культурології в аспекті збереження самобутності української культури*. В В. В. Болгов (Упоряд.), *Мистецький Олімп України* (с. 8–11). Український видавничий консорціум.
- Федь, В. А., & Ликова, С. С. (2017). Методологічний апарат культурології та перспективи його застосування в розв'язанні проблеми культуротворчості, *Молодий вчений*, 9(49), 186–190.
- Чоботаєва, О. П. (2017). Актуальні проблеми інституціоналізації культурологічної науки. *Молодий вчений*, 9(49), 191–194.
- Шейко, В. М., & Богущький, Ю. П. (2005). *Формування основ культурології в добу цивілізаційної глобалізації*. Генеза.
- A New Humanism for the 21st Century: Address delivered on the occasion of the award ceremony for the Honorary Diploma in European and International Politics «UNESCO and the foundations of a New Humanism», Milan, Italy, 7 October 2010. (2014). In H. d'Orville, J. Plouin, & A.-B. Preis (Eds.), *Envisioning a New Humanism for the 21st Century: New Avenues for Reflection and Action: Excerpts from selected texts* (pp. 9–11). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227855>
- American humanist association. (n.d.). *Humanism and Its Aspirations: Humanist Manifesto III, a Successor to the Humanist Manifesto of 1933*. Retrieved May 11, 2022, from <https://americanhumanist.org/what-is-humanism/manifesto3/>
- Grossberg, L. (2006). Does Cultural Studies Have Futures? Should It? (Or What's the Matter with New York?). *Cultural Studies*, 20(1), 1–32. <https://doi.org/10.1080/09502380500492541>
- Hall, S. (1980). Race, Articulation and Societies Structured in Dominance. In *Sociological Theories: Race and Colonialism* (pp. 305–345), UNESCO, Paris.
- Kant, I. (1968). *Kritik Der Reinen Vernunft*. Reclam.
- Kristeller, P. O. (1961). *Renaissance Thought: The Classic, Scholastic, and Humanist Strains*. Harper Torchbooks.
- Kurtz, P. (1983). *Sidney Hook: Philosopher of Democracy and Humanism*. Prometheus Books.
- Kurtz, P. (1998). First Things First: Toward a Minimal Definition of Humanism. *Philo*, 1(1), 5–14.
- Nemeth, T. (2018). Kantian Ethical Humanism in Late Imperial Russia. *Kantian Journal*, 37(3), 56–76.
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Macmillan
- Schiller, F. C. S. (1907). *Studies in Humanism*. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Schoeck, R. J. (1990). The Background of European Humanism. In J. MacQueen (Ed.), *Humanism in Renaissance Scotland* (pp. 1–9). Edinburgh University Press.
- Višňovský, E. (2020). Rorty's Humanism. *European Journal of Pragmatism and American Philosophy*, XII–1. <https://doi.org/10.4000/ejpp.1878>

References

- A New Humanism for the 21st Century: Address delivered on the occasion of the award ceremony for the Honorary Diploma in European and International Politics "UNESCO and the foundations of a New Humanism", Milan, Italy, 7 October 2010. (2014). In H. d'Orville, J. Plouin, & A.-B. Preis (Eds.), *Envisioning a New Humanism for the 21st Century: New Avenues for Reflection and Action: Excerpts from selected texts* (pp. 9–11). <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227855> [in English].
- American humanist association. (n.d.). *Humanism and Its Aspirations: Humanist Manifesto III, a Successor to the Humanist Manifesto of 1933*. Retrieved May 11, 2022, from <https://americanhumanist.org/what-is-humanism/manifesto3/> [in English].
- Bohutskyi, Yu. P. (2009). Problemy istorychnoi kulturolohii v aspekti zberezhenia samobutnosti ukrainskoi kultury [Problems of Historical Culturology in the Aspect of Preserving the Identity of Ukrainian Culture]. In V. V. Bolhov (Comp.), *Mystetskyi Olimp Ukrainy [Art Olympus of Ukraine]* (pp. 8–11) Ukrayinsky Vydavnychyy Konsortsium [in Ukrainian].
- Chebotaieva, O. P. (2017). Aktualni problemy instytutsionalizatsii kulturolohichnoi nauky [Actual Problems of Institutionalization of Culturological Science]. *Young Scientist*, 9(49), 191–194 [in Ukrainian].
- Fed, V. A., & Lykova, S. S. (2017). Metodolohichniy aparat kulturolohii ta perspektyvy yoho zastosuvannya v rozv'язanni problemy kulturotvorchosti [Methodological Apparatus for Culturology and Prospects of Its Application to Solve the Problem of Culture-Building]. *Young Scientist*, 9(49), 186–190 [in Ukrainian].
- Grossberg, L. (2006). Does Cultural Studies Have Futures? Should It? (Or What's the Matter with New York?). *Cultural Studies*, 20(1), 1–32. <https://doi.org/10.1080/09502380500492541> [in English].
- Hall, S. (1980). Race, Articulation and Societies Structured in Dominance. In *Sociological Theories: Race and Colonialism* (pp. 305–345), UNESCO, Paris [in English].
- Kant, I. (1968). *Kritik Der Reinen Vernunft*. Reclam [in German].
- Kristeller, P. O. (1961). *Renaissance Thought: The Classic, Scholastic, and Humanist Strains*. Harper Torchbooks [in English].
- Kurtz, P. (1983). *Sidney Hook: Philosopher of Democracy and Humanism*. Prometheus Books [in English].
- Kurtz, P. (1998). First Things First: Toward a Minimal Definition of Humanism. *Philo*, 1(1), 5–14 [in English].
- Nemeth, T. (2018). Kantian Ethical Humanism in Late Imperial Russia. *Kantian Journal*, 37(3), 56–76 [in English].
- Parekh, B. (2000). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Throry*. Macmillan [in English].
- Schiller, F. C. S. (1907). *Studies in Humanism*. CreateSpace Independent Publishing Platform [in English].
- Schoeck, R. J. (1990). The Background of European Humanism. In J. MacQueen (Ed.), *Humanism in Renaissance Scotland* (pp. 1–9). Edinburgh University Press [in English].
- Sheiko, V. M., & Bohutskyi, Yu. P. (2005). *Formuvannya osnov kulturolohii v dobu tsyvilizatsiinoi hlobalizatsii [Formation of the Foundations of Culturology in the Age of Civilizational Globalization]*. Heneza [in Ukrainian].
- Višňovský, E. (2020). Rorty's Humanism. *European Journal of Pragmatism and American Philosophy*, XII–1. <https://doi.org/10.4000/ejpa.1878> [in Polish].

STATUS AND PROSPECTS OF CULTURAL RESEARCH IN THE CONTEXT OF THE IDEAS OF HUMANISM

Mykhailo Poplavskyi

DSc in Education, Professor,

ORCID: 0000-0002-8234-8064, e-mail: pomm20180326@gmail.com,

Kyiv National University of Culture and Arts,

Kyiv, Ukraine

Abstract

The purpose of the article is to identify the features of contemporary cultural research and outline the prospects for their further development in the context of the humanistic discourse in the 21st century. Research methodology. The author has applied principles of dialectical methodology (the principle of comprehensive consideration of the subject, the principle of unity of historical and logical, the principle of development), systematic and comparative methods, which contributed to identifying the specifics of contemporary cultural research, the method of comparative historical analysis, as well as inductive and deductive methods. Scientific novelty. The article has provided the study of the features and prospects of further development of contemporary cultural studies in the context of the humanisation process; clarified the concept of "humanism" and the theoretical developments of the leading neoclassical pragmatist P. Kurtz, who contributed to the formation of the activities of scientists united by a humanistic worldview; stated the current directions of cultural research in Ukraine in the 21st century based on the development of a new humanistic paradigm. Conclusions. Contemporary cultural studies, as well as socio-humanitarian knowledge, perform the most important social function. It is eliminating, filling and compensating for ideological gaps. In turn, the source of cultural gaps is negative identity, which humanising social relations can overcome through humanising knowledge and communication. The appeal to the analysis of contemporary cultural phenomena proves the relevance of scientific research topics and the inclusion of cultural studies in the realities of the present as an essential factor in the formation of a new humanism. At the same time, the research interests of cultural scientists should cover the broadest possible set of phenomena, processes and trends that characterise various aspects of culture in the context of the humanistic paradigm.

The specific characteristics of the new humanism determine the importance of activating the further development of the potential principle of cultural influence, the feature of which is the establishment and strengthening of links between substantive and adjective characteristics, as well as the generation of object cultural content and the sustainable formation of self-sufficient entities that form the object content of culture. Due to the development of humanistic ideas, the dynamics of traeped values, and so on.

Keywords: cultural research, contemporary cultural studies, humanism, culture, cultural space

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.